

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODÁLMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr, negyed évre 1 frt 25 kr. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 4 frt. **Egyes szám ára 10 kr.**

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társzerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitorszár ára bélyegen kívül 8 kr. Többszöri közlésnél árkedezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szög 1 frt 30 kr, minden további megkezdett 100 szó után 1 ferral több

Ti vagytok a föld sava...

(?) Az ezredéves ünnepélyek tárgyához, a honfoglaláshoz, igen közel áll pogány őseink sz. István apostoli királyunk által a katolicizmusba való bevezetése és a magyar államnak, a nagy, bölcs és dicső sz. király által való politikai megalkotása, mely két tényező nélkül a magyar hon romba dől és népe réggen kipusztult volna.

Majdnem visszas a helyzet és ellentétes ma azon korról, melyet épen említettünk.

Sz. István bölcs és tapintatos fölismerésével a helyzetnek és azon bevált igazságnak, hogy csak is a kath. vallás boldogíthatja a nemzeteket és megállapíthatja évszázadok, sőt ezredévekre terjedő létezésük lehetőségét: behozta a katolicizmust és hatalmas karral irtotta a berkekbe szorult pogányokat; ma, a nemzet elfajult, eretnek és föltolakodott vezérei pusztítják a kath. vallást és egyházat, szentségtelen kezekkel nyulnak szentségeihez, megbecstelenítik vallásos jelvényeit, kacagják lélekemelő szertartásait, a hallatlan erőszak és jogfosztás legnemtelenebb fegyvereivel üldözik követőit és szolgálóit és az igaz hit romjain a pogány hitet, melynek gyalázatos erkölceseit már ugy is rég óta követik, visszaállítani iparkodnak.

De valamint sz. István *buzgó és tettekben nyilvánuló* hite és meggyőződésében a

pogányság kipusztítására indult, ugy ma is támasztott Isten hívő és sanyargatott népe fölszabadítására egy önzetlen, nemes és igaz férfit: Zichy Nándor grófot, ki magasan lobogtatja a szennyeletlen katolicizmus zászlaját és mint egy *apostol* bejárva az országot, gyűlésekben és írásban hitű és köteles harcra szólítja és kitartásra buzdítja a *pásztor nélküli nyájat*, hogy megengedett és törvényes módon változtattassanak meg azon sérelmek, melyek az egyházpolitikai törvények behozatala által a hiten, egyházon, erkölcsön és a katolikusok lelkiismeretén ejtettek s melyek megváltoztatása nélkül a katolikusok e hazában szabadok és boldogoknak nem érezhetik többé magukat és jövő hitsorsosaikat.

Mint a történelemből tudjuk sz. István ezen egeket a magyarok számára megnyerő és érdemlő munkájában hazánk egy nagy szent püspöke segítette; s kérjük, ki segíti ma Magyarország agg apostolát, Zichy Nándor grófot, vallásmentő fáradságos munkájában? talán az arra hivatott és esküvel kötelezett püspöki kar?

Zichy oldalán hiába epedünk hazánk számos főpapjai közül, habár egyért is, az apostol hanyatló karjait ismét csak egy *világi főúr* tartja, kit vallásos szent meggyőződése, hitbuzgalma és ősei iránti törhetlen ragaszkodása oda hív, ahol a szent hit és a szeretett egyház fonállása és virágzása veszélyben forog.

E két nemes és önzetlen férfi vezetési és irányítja a számtalan áldozár, szent és vallásos meggyőződésükben vérig sértett világi úr és asszony, valamint a hívők millióiból alakult mozgalmat és pártot, hogy *törvényes eszközökkel vivják vissza* az egyház és hiveinek lelkiismereti szabadságát és e hon kath. lakóit képesítsék, hogy a hit és egyház törvényei szerint élhessenek, szent vallásuk szertartásaiban részt vehessenek és utódaikat a katolikus hitben és erkölcsben nevelhessék!

Hol vannak tehát főpásztoraink, kikre az Úr nyájának vezetését bizta és kiket nem rég az *apostoli szent szék* kötelemeik buzgó és lelkiismeretes betartására atyai szeretettel egy külön instrukcióban fölkért és buzdított? *Nem látják* a szent és üdvös, már egeket verő tüzet, mely az ország katolikusai millióinak elméjét és szívet vallásos lángra gyullasztja, keblét a legnemesebb érzellemmel dagasztja, sőt a vérontás és halál megvetésére lelkesíti? *Nem hallják* azon szent szózatát a kath. népnek, mely megváltás után eseng; mely egyetlen reménye és nyomorúságában támasza: a vallás szózata után eped; mely kétségbeesésében a halandó legszentebb javai fölött rimánkodó siralmas hangját hozzájuk emeli?

Ha ma a hatalom poroszói leszálnának egy *katakombában tartott néppárti gyűlés* felszólítására, találnának-e ottan a hívők és papok társaságában, mint hajdan egy pápát?

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE“ TÁRCÁJA.

Madonna di Caravaggio.

Irta: Gr. Zichy Gyula.*

Ha hálával telik el a gyermeki szív, midőn édes anyja gondosságát nap napután tapasztalja, úgy emlékezzék meg a keresztény katolikus ember édes anyjáról, Máriáról, ki mindenkor híven őrködik gyermekei felett, védelmezi őket a gonosz incselkedéseitől és anyai pártfogását érezteti velök mindenkor.

Igy tapasztaltuk mi is a mult hónap utolsó napjaiban a boldogságos Szűz különös pártfogását és segítségét, midőn Trientben, a honnan a protestantizmus ellen indult meg a küzdelem, most a modern eretnekség, a sötétségben mozgolódó szatanizmus ellen, mely szabadkőmivességek nevezte magát, indított a keresztény világ szellemi hadjáratot.

Elhatározottat a közös fegyverkezés, Róma

* A trienti antiszabaddóműves kongresszus egyik segédtitkára, gr. Zichy Gyula, a mi volt jelöltünknek, ifj. Zichy János grófnak öcsese, a jelen szerző, ki a kongresszusi tagok egyik zárandoklását írja le jelen zsenge sorokban. Szerk.

vezérelte alatt a sátn ellen. Hala a boldogságos Szűznek, mindnyájan nemzetközileg kezét fogtunk a közös ellenség ellen.

Ezért hálaimát rebegni zárandokoltunk mi a Sz. Szűz kegyhelyéhez, egy három órányira Trienttől távol eső Caravaggio-Pinére.

Egy 845 méter magas hegygerincen emelkedik ez az erdők magányában hallgatagon megvonult Istenháza. Körüle fellegekbe kapaszkodó szürke bércek, alatta tatóngó, szédítő örvények, melyek fölött merész kanyarulatokban kigyózik Pergine állomástól egy felette jó karban levő ut. A víznélküli patak, nevezük inkább folyamnak, habár most egy csöpp vize sincsen, széles medrében töméntelen sziklatörmelék hordott össze s élénken emlékeztet romboló munkájára tavaszkor; most ágyában csak a kövek hullámanak némán.

A hegy lejtőjén 5—10 kétemeletes házból álló kicsi olasz falucska búslakodik, vakolatlan házai, az ablakokból az utcára száritás végett kiterített fehérenemű nem éppen kedvező benyomást tesznek az utasra. De ha lehangel az ember munkája, annál jobban felemel az Isten keze alkotta természet, az ő bárdolatlan sziklaóriáisaival, haragos zöld buja fenyveseivel, melyek barátságosan osztozkodnak meg a hegy lejtőjén a szőlővenyigével meg fűgefabokrokkal.

Itt, vagyis inkább a közeli erdőben, a hol most a boldogságos Szűz Szobra áll, jelent meg Mária 1729. egy igen tiszta lelkű buzgó pásztor leánykának, Dominica Targának több ízben.

Íde az ő szentélyéhez vezérelt minket is a boldogságos Szűz, hogy mint a kegyelmek anyja újabb jótéteményekkel és lelki kineveléssel halmozzon el, melyebb gyökeret verjen az ő tisztelete a mi szíveinkben.

E szép és kegyelemdús kirándulásnak igen szép idő kedvezett.

Kora reggeli órában volt az indulás Trientből külön vonaton, mintegy száz ember foglalt abban helyet.

Sajnos, hogy Trient vidékét a sötétség miatt még nem igen láthattuk, de hova tovább mindig világosabb lett, úgy még igen sokat élveztünk a regényes vidékből. Pergine volt végállomásunk, honnan azután vagy gyalog, vagy kocsin kelle tovább menni.

Megható jelenet volt, midőn a közbe eső állomásokon, melyek zászlókkal voltak feldisztatva, az oda sereglett nép „evviva“ kiáltásokkal fogadta a különvonatot és térden állva vette a püspöki áldást, melyet a velünk jött püspökök egyike a robogó vonat ablakából adott.

Az egyik állomáson pitymallatkor még lobo-

*Igen XIII. Leo ottan lenne, átszellemült arc-
cal oda nyujtaná agg kezeit a csörtető békét
tartó hóhérnak: de azokat, kiket ott szeret-
nénk látni, hiába keressük ott.*

Sajnálatra méltó egy állapot, magyar ha-
zánk katolikus ügye irányítóinak megmagya-
rázhatatlan és megfoghatatlan magaviselete ez.

Ott van jelenleg Osztrákország a maga
választásaival. Minden püspök kibocsájt pász-
torlevelet; irányítja a politikai mozgalmat,
lekesit, buzdít és az ujságok napról-napra
hozzák a híreket, hogy győztek a választá-
soknál a katolikusok.

Nálunk az ellenkezője történik minden-
nek; a nép támogatja a szükséges revizio-
nális mozgalmat, lelkesül hite és egyháza
mellett, kész legszentebb érdekeiért föláldozni
mindent, — akiknek szólni kellene, hallgatnak.

A papság színe-java küzd hite, egyháza
és annak érdekei mellett; a legszentebb buz-
galom és odaadás lelkesíti tetteit; éjjel-nappal
fárad, jár, kel, áldoz, csak hogy a katoliciz-
mus zászlaját győzelemre segítse: *főpásztora
után hiába néz; — non est qui frangeret!*

A világi művelt hívek mindkét neme,
fölvilágosítva az ügyek állásáról, nem remélt
részt vesz a küzdelemben, szerez a pártnak
új tagokat, lelkesíti a fáradtakat, buzdítja
kitartásra a csüggedőket . . . mindenki hevíl
az egyházért, a hitért, csak egy nagy té-
nyező tündököl távollétével!

Sőt, mint halljuk, a fölhozott mulasztási
bűnön kívül még csunyább dolgokkal is vá-
dolják.

Azt rebesgetik, hogy a liberális kor-
mányt többen *pénzzel is segítik és titokban
pártolják. Ezt nem hisszük*; mert hihe-
tetlen dolog, hogy valaki hallgatási kényel-
mében ennyire megfélekedeznék magáról és
*egyik kezével áldást osztana a néppártnak, a
a másikkal tömjént gyujtana az ördögnek*;
csak azért említjük e képtelen pletykát, hogy
beigazoljuk, miszerint a magas testület hall-
gatása ily esztelen hírekre is ad alkalmat.

A püspöki kar magatartásának további
sajnos következménye: *sok papnak hiteha-*

gyása; mert másnak nem minősíthetjük azon
eljárást, midőn egy kath. pap nemcsak libe-
rális párti, hanem feltűnő módon még azzal
tetézi kath. ellenes érzetét, hogy ő maga
ajánl a választóknak liberális jelöltet, mint
Nyitra megyében *négy helyen* történt. E négy
férfit dicséri a nyitrai német ujság mint
követőt egy — általuk vélt — liberális püs-
pöknek . . . szép társaság! Reánk nyitrai-
akra szerencsére nem vonatkozik e dicsőség,
mert a négy férfi egyike sem nyitraegyház-
megyei.

Igaz ugyan, hogy az Irás azt mondja:
„Megverem a pástort és elszélednek a juhok”,
de mi bizunk a jó Istenben, hogy a dolgok
nem sokára más mederbe fogja terelni;
hogy a püspöki kar, hivatásához híven és azon
korlátok között, melyekre magas állása utalja,
a vezetésben elfoglalja az őt megillető helyet
s nem fogja bevárni a talán az isteni Gond-
viselés által elrendelendő időt, midőn — nem
az egyház és hívek lelki karával, mint a hí-
res Doupanloup egy zsemleje és sajttal zse-
bében — indulnak fényes és magasztos hi-
vataluk végzésére.

Amit a nyitraiak megérdemeltek.

Kalmár-utca sarkán ott néz le a járó kelőkre a
nagy plakát, a szabadelvű-párt aláírásával, mely
arra buzdítja a választókat, hogy ne ellenzékire
szavazzanak, hanem kormánypártira, mert — úgy
mond a plakát — csak a kormánypárti képes
előmozdítani helyi érdekeinket. Ne neked Nyitra!
már ki is gúnyolnak. Nincs város, melyet a kor-
mány annyira elhanyagolt volna, mint a mi vá-
rosunk, talán azért mert mindig mameluk volt.
S a helyett hogy saját érdekeiből is már egyszer
ellenzékít választana, hogy a kormány figyelmet
jobbán felkeltse magára, most azzal kapacitálják,
aminek hiányát még a zsidók is fel szokták pa-
naszolni a városi közgyűléseken, hogy így nyeri
meg a kormány támogatását. Triválisan erre
azt mondta valaki: úgy kell a szárnak!

Pánszlávok. Erről a választási szálló
igéről jellemzően így ír a M. Á.: A politikai ma-
gyar nemzet, ugylátszik, ezeréves multja után is
a gyermekeveit éli, ijedezik és hagyja ijesztetni
maga a mumussal, az ördöggel és a pánszlávok-
kal. Mert úgy áll ám a dolog, hogy a felvidéken
mindenki, aki nem kormánypárti, az „pánszláv”.
Tudunk egy kerületet, a szenicet, melyben a „pán-
szlávok” a választásokon mindig megjelentek a
budapesti lapokban. Szenicen Apponyi gr. ellen

Mi egyháziak sz. misét akartunk mondani,
és így nagyon sokáig kelle várakozni, míg oltár-
hoz jutottunk, mert lehetett vagy 20—30 pap, ki
mind misézni akart.

Tizenegy órakor körmenetileg mentünk a
tulajdonképeni kegyhelyre, melyet a boldogságos
Szűz valóságos megjelenésével megszentelt. Nagy
néptömeg kísért bennünket az uton, mely fákra
akasztott zászlókkal volt feldíszítve.

A falu népe hozzánk csatlakozott, valamint
a szomszéd községek hegyi lakói is s hosszú sor-
ban harangzúgás, tarackdurrogás és buzgó zso-
lozmák közt kigyózott most a tömeg egy közeli
erdőbe, hol a feljegyzések szerint az első jele-
nés megtörtént. Itt is előtérbe tolu a fenséges
természet. Atul mosolygó rétek keretében Caldo-
nazzo tava csillog felénk, felette emelkedik az
óriás Monte Baldo láncolata, mely a Garda tónak
képezi feledhetlen partját. A szürkülő felhőkben
az Etsch völgye felett ellátni egész az Örtler ha-
vasokig. — De ez most mind nem érdekli az
utast, a Valsugana csábító képei elhalványul-
nak a keresztny zarándok előtt, mert Annak
megjelenési helyéhez közeledünk, kinek isteni Fia
összes dolomitjaival együtt a Valsuganát is te-
remtette.

A megjelenési hely egy erdőkoszoruzta tisz-

felépett Kálmán Imre fő-zolgabíró, a lapokban
jeremiádok jöttek, hogy Kálmán a pánszlávokkal
paktál, mert hát az ő pártja volt többségben.
1884-ben Kálmán ellen fellepett Zimándy, akkor
a Kálmán-párt remítette az országot, hogy a jó
Zimándy felcsapott pánszlávnak . . . maradt pe-
dig a Kálmán pártja kisebbségben. 1887-ben Zi-
mándy ellen fellepett Tarnóczy s mert, honnet-
honnét nem, fizetett mint a köles, a Zimándy-
párt panasolta fel a világnak, hogy Tarnóczy a
pánszlávokat vette maga mellé Tarnóczy után
jött Zmertich, akinek ismét megtették a „pán-
szlávok” a szivességet, hogy elbuktatták Tarnó-
czyt. Így megy ez a mese választáskor rendesen
és azon honfittársaink, kik ijesztetni hagyják ma-
gukat, elremülnek, hogy ime, jönnek a pánszláv-
ok s hogy különben jó magyar hazafiak is a
„pánszlávokkal” szövetkeznek. Miért tudja ez a
híreszteles egy ezeréves nemzetet megijeszteni,
azt valóban nem értjük, amikor látják, hogy azok
a jambor tótok nem a magyarnak, de a légynek
sem vétenek, sőt a legnagyobb igazságtalanságo-
kat is bírkaturelemmel viselik, aminek fényes bi-
zonsága, hogy a nyitrai és stómfai gaztettek el-
követőinek hajuk szála sem görbült meg, holott
megérdemelték volna, hogy a nép statáriumot
tartson felettük. Hagyjanak tehát alább azokkal
a pánszláv rémmesékkel, melyek a magyar ön-
érezetre, a nemzeti erőtudatra vetnek csak kétes
világot, hogy ime, az ezeréves magyar még az
aranyéktól is ijedezik.

Pór Antal liberalizmusa.

Pór Antal híres ember volt egész életében.
Már t. i. olyan köznapi, olykor botránys érte-
lemben. Képviselő korában a vicclapokból egész
Magyarország ismerte a Tór Pónt, amint Tisza
Kálmán körül settenkedik. Komolyabb híre ka-
pott azután, hogy Simor primás szabadulni akar-
ván tőle, Pozsonyba kanonoknak tette. Ott meg-
írta Rónay Jácint életét, oly módon, hogy sut-
togni kezdtek, ez a Pór minden bizonynyal za-
badkömives. Végre bejutott az esztergomi stal-
lumba s mintha híre veszett volna. Öregebb em-
ber lett, azt mondták, csendes emberre lett, el-
érte vágyait, breviáriummal kezében engeszteli
élete botlásait.

Dehogy. Pór Antal él s ma ismét híres em-
ber Esztergomban. Keskeny néki a kanonoki stal-
lum, hát a liberális jelölt plakátjait írja alá s
hogy bebizonyítsa, miként vén esontjaiban is még
mindig a fiatal Tór Póni vére kering, az eszter-
gomi „Szabadságban” vezércikkezik a liberaliz-
musról.

Mikor ezt a cikket elolvastam, sajnáltam az
öreget. Ugylátszik már visszafelődési folyamat
állott be nála, mert a mit Tór Póni soha sem

táson van, melynek egyik szögletében diszes, gyer-
tyákkal gazdagon megrakott, művészi vasrács kö-
zepett kis dombocsa emelkedik a Boldogságos
Szűz s a szegény pásztorleány érc szobraival. A
Caravaggio-Piné Dél-Tirolnak Lourdjá, hova
messze zarándokolnak, kiket bü, bánat szomorít,
és senki sem tér vissza vigasztalan: kiket be-
tegség, kín gyötör és a Caravaggio csinos tem-
plomában felakgatott mankók a megmondhatóí,
hogy sokan nem hiába fáradtak oda.

Oda kün buzgó ima után, melyet mindnyá-
jan hálás szívből rebegettünk a kegyelmek aujja-
hoz, egy görce praelatus fennkölt és elragadó
beszédet mondott, mely nagyban növelte a jelen-
levők áhitatát.

A kiránduló zarándokokat Caravaggióban
búcsúztatta el egymástól Paganuzzi gróf, a ve-
lencei kath. mozgalnak vezetője és egyik ale-
nöke a kongresszusnak. Az olasz az született
szónok, nagy hatással, a mi legszenvedélyesebb
szónokainkat messze áthaladó lelkesedéssel fejti
ki oratori tehetségét. Paganuzzi gróf is egy
bajuszos Kapisztrán hevével mondott itt Isten
hozzádot a kongresszus tagjainak az egyháznak
tyúkhágsóra emlékeztető feljártáról. Az egész
falu népe összefutott és a zarándokokkal vegyest
épült az ékes ajkakon. Sohasem felejttem el e

tett volna, az öreg Pór elkövette, leleplezte magát alaposan. Akik róla mint pozsonyi kanonokról azt mondták, hogy kávéházi mulatozásai, beszédei, de kivált azon bizonyos életrajz után okvetetlen szabadkőművesnek kell lennie, azok ha el is találták az igazságot, bizonyára csak félig ismerték azt fel. Az öreg most a liberalizmusról szólóban elárulta, hogy — zsidó. Nem tudom, mi lehet a dologban, de ha a cikk alatt nem látom aláírva nevet, egész meggyőződéssel azt állítanám, hogy ezt a cikket a „Pesti Napló“ valamelyik zsidója írta. Pór Antal genealogiáját nem ismerem, de ha igaz az, hogy „stylus est homo“, azon lélektani ismérveknél fogva, melyeket az írók műveinél megszoktam, el sem tudnám hinni, ha nevet nem látom, hogy ezt a cikket egy valamikor teológiát tanult ember írta. Zsidónak tartanám.

Megmondom, micsoda ismérvekből következtetem ezt. Először az öreg Pór dicsekszik. Apponyit és Zichy Nándort igen tisztelt, régi „barátainak“ nevezi s a többi közt egész naíval elmondja, hogy képviselő korában „mindig ott settenkedett Tisza és Simor körül.“ Eldicsékszik, milyen politikát ajánlott ő Simornak és másoknak. Az ilyen beszéd teljesen a „Herkó Pater“ Henczei Izorjára emlékeztet s különben is tudvalevő, hogy az előkelő körökben megfordult zsidó el nem mulasztja elmondani, hogy milyen barátjai vannak neki. Azonképpen szerénység híján s efféle nagyási hóbortban szenved Pór, akiről tudnivaló, hogy annak idején a politikai nullák közé tartozott.

De még feltűnőbb, mikor politikai álláspontját jellemzi. Egész nyíltan ezt mondja: „kormányparti maradok végső lehelletemig, akkor is, ha Apponyi vagy Zichy Nándor grófok lesznek az alkotmányos kormány élén.“ Ha valaki összehasonlítja a három ellenkező politikai álláspontot, melyet Bánffy, Apponyi és Zichy Nándor elfoglalt és hallja Pórt, hogy mindenikhez fog ragaszkodni, ha kormányra jut, annak okvetetlenül azt kell állítania: ebben a Póriban legalább is zsidó természet nyilatkozik, mert hiszen ez szórul-szóra a zsidók politikai eljárása.

Aki ezt nem hinné, annak idézem a „Neutrauer Zeitungot“, mely f. év júliusának egyik számában ezeket írta: „A zsidók, illetőleg azoknak nagy tömege, épp oly kevésbé liberális, mint klerikális, a zsidók egyszerűen szólva *opportunisták*, saját érdekében mindenkor a fenálló hatalomhoz csatlakoznak.“ Mi különbség van Pór és a „N. Zeitung“ írója között?

Ha Pór valamelyik ősenek ereiben csakugyan zsidó vér keringett, csak sajnálni lehet az öregot, hogy ami benne — mint az orvostanban

benyomást, és bármit mondjunk is Olaszország katolikus ellenes merényleteiről, azt az egyet is meg kell engedni, hogy igazi katolikusokat, testestől-lelkestől valódi tisztavízű ultramontánokat csak ott találhatunk. A legsötétebb árnyékok létrehozta mindig a legragyogóbb fény.

Az ajtatosság befejezése után visszamentünk Caravaggioba, hol miután a kegyoltárnál még egyszer hátat adtunk a szent Szűznek a nyert kegyelmekért, Perginebe visszaindultunk, hol ebéd volt az ottani tanonc-ház nagytermében.

Igen vig hangulat uralkodott itt és sok beszéd mondatott mindvégig,*) míg az este felé járó idő hazafelé nem szólított. A templomban bucsut vettünk a szent Szűztől, a ki e kegyelmek vidékére vezérelt és a vonaton visszamentünk Trientbe.

Ismét sötét éj borult a paradicsomi tájra, mire hazavetődöttünk. Sajgó bánat fogja el a szívet, hogy holnap ismét utra kelünk és végleg bucsut mondunk Trientnek, melyhez e néhány nap elválaszthatlanul hozzáfűzött. Még egy tekintet az elfátyolozott tájra, azután szép vidékek, szép emlékek, Isten veletek!

*) Európa különféle nyelvén mondtak itt felköszöntöket s a tarcaíró gr. Zichy Gyula egy lelkes magyar tószóval üdvözölte a zarándokokat.

Szerk.

mondják — az átöröklés folytán most kiűtött, azt ime öreg, fecsegő szájával akaratlanul elárulta. Mert nem mondom én azt, hogy talán szégyen volna zsidófnak lenni, de politikai elvtelenséggel ország-világ előtt eldicsekedni, azt talán még a dédapja sem dicsérné meg benne. Egy kanonoktól meg éppen hallatlan ez.

Ilyen önjellemzés után mi lehet Pór Antal liberalizmusa, melynek a cikkben védelmére kelt? Aki a gyakorlatban ma Bánffyt adorálja, holnap meg Apponyihoz, holnap után Zichy Nándorhoz képes csatlakozni, s aki ezt cikkben is képes kiírni, anélkül hogy tudná, mit mond magáról, annak hasonló lehet a fogalma is a liberalizmusról. Gseftet gondolhat az alatta, mit törődik ellenben az elmélettel, ha még oly veszélyes s a kath. pap által hirdetni köteles tanokkal ellenkező irányt jelent is az.

Pór ezt írja: „A liberalizmus kútforrása azon szeretet, mely már az ó-szövetségben törvényül szolgált és melyet isteni mesterünk, Jézus Krisztus a második, de az elsővel hasonló erejű törvénynek nyilvánított: Szeresd felebarátodat, mint tennen magadat! Ezen szeretet, melylyel az Üdvözítő a világot legyőzte, idézi elő természetesen a nagy haladást, melyről a nemzetek régiebb és újabb története tanuskodik. Nemesak nem gyűlölni senkit, de szeretni mindenkit, ez a mi, a liberálisok főelve, summum principiuma.“

Szégelyje magát kanonok úr, mert elfelejtette a kis katekizmust. Amit ön itt leírt, az keresztény tan, de nem liberalizmus. A liberalizmus a társadalom és az állam dekriztianizációját jelenti, új elmélet, mely a francia forradalomból veszi eredetét és a naturalizmusnak minden irányban való érvényesítését célozza. Az a tan, melyet leírt, régi, az civilizálta Európát, a liberalizmus meg csak egy százados, akkor lépett fel először — a hitetlen bölesészek által előkészítve — mikor a francia konvent az Istent leszavazta, s azt a bizonyos hirhedt színészűt állította a notredamei templom oltárára.

Ha mint maga mondja, nem settenkedett volna annyit Tisza és Simor körül, akkor bizonyára a liberalizmus tanulmányozására is jutott volna egy kis ideje s ma nem állana fel a kereszténységgel homlokegyenest ellenkező pogány tan, a liberalizmus védelmére. Tanulmányozza kérem, legalább öreg napjaiban, a Syllabust s nézze meg a 80-ik tételét, vajjon miért kárhoztatta IX. Pius azt a tant, hogy a „pápa kien-gesztelődhetik a modern liberalizmussal“?

Verebokra nem lövöldözök. Ha egy pap, aki a német „der, die, das“-t magyarázza, s azért inkább szereti magát tanárnak, mint papnak nevezni, nem érti, mi a liberalizmus s kiáll a placra, hogy feszelegjen mellette, annak megbocsátok, mert nem az ő hibája, hogy nem tudja a teológiát. Ha egy falusi plebános liberális lesz, annak is hamarabb megbocsátok, mert hiszen nem egészen az ő hibája, hogy lelkülete exerciciumok nélkül elvilágiasodott. De ha egy kanonok, ki egész életében történelemmel foglalkozott s kinek kenyere a tanulás volt, nem tudja mi a liberalizmus s a zsiros egyházi javadalomért hálaból a kereszténység ostromlóinak sorába áll: az engem megbotránykoztat s az iránt tollam nem ismer kíméletet.

Dudák János dr.

Választási mozgalmak.

A központi választmány politikája. A központi választmány tagjai, az egy gróf Pongrácz Adolf kivételével, mind 13 próbás, válogatott mamebukok. Ki merné kétségbevonni, hogy ők elfogulatlanul, részrehajlás nélkül, és pártokra való tekintet mellőzésevel teljesítik kötelességüket?

Ki merné tagadni, hogy őket a legszigorubb törvényisztelet és a valódi szabadelvűség vezérli határozataikban!

A központi választmány tagjai is tudhatják, hogy Zsámbokréthy Józsefnek ellenjelöltje a néppárti Zelenyák János; tudhatják azt is, hogy Frideczky Béla zsámbokréthy főbíró már háromszor volt Nyitrán bejelenteni, miszerint a jegyzőket és zsidókat kivéve, senki se akar lenni Zsámbokréthy József pártján.

Miután pedig a zsámbokréthy választókerület választói között lutheránusok alig vannak, és Zelenyák János a néppárti jelölt, katolikus pap, kiküldötték választási elnökül Lénárt Sándor és Knogler Gusztáv urakat, a két inkarnátus lutheránust! Bizonyára azért, nehogy katolikus emberben megszólaljon a vallásérköcsi lelkiismeretesség, s legyen igazságos eljárás utján Zsámbokréthy a szavazatokból — — schwarz.

Szakolcán Vaczulik Vince katolikus ügyvéd a néppártnak jelöltje! Pártja oly erősen áll, mint a Sion hegye, s nem győznek le nec portae inferi, hiszen a kormánypart ellenjelöltet sem tud fogni.

Oda kiküldötték választási elnökül dr. Kostyál Miklóst, a lutheránust, bizonyára azért, legyen alkalmuk meggyőzni Szakolcának katolikus néppártját, mennyire szigorú tárgyilagossággal tartják meg a választási törvényt a lutheránus urak is!

Nyitrai elnök lett a kálvinista Magyary Miklós, de mirabile dictu dr. Mészáros Károly, a ki pedig szintén kálvinista, nem nyerte el a közp. választmány bizalmát, pedig mindössze csak 11 megyei, állami és városi hivatalnokot ért az „elnöki“ szerencse!

A ki pedig gáncot akarna keresni a szabadelvű párt magasabb politikai erkölcséin, azt ünnepélyesen fogják alávaló ultramontán izgatónak kijelenteni! Ad majorem trinitatis Bánffy-Thuróczy-Craus gloriam!

A nyitrai választókerület néppárti központi bizottsága f. hó 15-en tartott értekezletéből kiáltványt bocsátott ki a kerületbe, melyben a párt híveit, a múlt évi nyitrai híres választások hősiess részeseit *passzivitásra* szólítja fel. Egyebek közt ezt mondja a kiáltvány, mely Zamoyszki Jenő gróf elnök és Szmda Kálmán jegyző aláírásával van ellátva: A nyitrai vál. kerület néppártja „megfogyva bár, de törve nem“ fölemelt homlok-kal nézhet ma is ellenfeleinek szemébe! Az utolsó két választás, a megyebizottsági tag-választások s a közelmúltban a közigazgatás minden terén tapasztalt s reánk felette sérelmes eljárás azonban meggyőzhettek minden józanul gondolkodó polgárt arról, hogy Nyitrávármegyében alkotmányon, jogon és törvényen kívül áll mindenki, aki az egyedül üdvözítő és kenyéradó szabadelvűség előtt térdet-fejet nem hajt! A választók legújabb névjegyzéke önkényesen van összeállítva, — 500-nál több néppárti választó a lajstromból kihagyva, — a benmaradottak neve, kora elferdítve; ugyanakkor a szabadelvűek diszes lajstroma elképzelhetlen jogcimeken gyarapodott. A megye különféle bizottságaiból a néppárti érület gyanujában állók csaknem utolsó szálíg kihagyva! Ily körülmények között nagyon megfontolandónak véltük, belemenjünk-e egyáltalában a küzdelembe? Érett megfontolás után a néppárt nyitramegyei központi bizottsága arra a meggyőződésre jutott, hogy a párt érdekeit szolgálja, ha ez idő szerint s ily körülmények közt a passzivitás terére lép. A passzivitás terére lépünk tehát t. polgártársak! Jelöltet nem állítunk, mert nem akarunk benneteket kitenni újból azon zaklatások és üldözéseknek, melyekkel lelkiismeretlen politikai ellenfeleink részéről az utóbbi két választás alatt annyiszor találkoztatok. Nem állítunk jelöltet! Nem küzdünk most! Ezzel is csak megvetésünket akarjuk kifejezésre juttatni azon korrumpált rendszer ellen, mely a mai szomorú állapotokat megteremtette s hazánk sirját ássa!

Figyelmeztetés Zsambokrethre. A „Szemle“ okt. 18-iki számában hozott közleménye szerint a zsambokrethi kerületben Knogler Gusztáv a II-ik küldöttség elnöke lett. Hogy lehet ez, mikor csak 1198 választó levél, az 1874. évi 33. törvénycikk 59. §-ához kepest csak egy küldöttség alakítható? Vagy talán a központi választmány lőtt készakarva bakot?

Az érsekújvári kerületből. Érsekújvárott múlt vasárnap délután kellett volna tartania programját a néppárt jelöltjének dr. Kováts Pálnak. Az engedélyt a beszéd megtartására a város polgármestere meg is adta. Később ez engedélyen változtatott a polgármester, hogy a beszéd megtartását csak a vásártéren fogja megengedni, „nehogy a két párt között zavargások támadjanak.“ Minthogy azonban dr. Kovátsnak fogadtatása, a ki mellett nemcsak a vidéki, de az érsekújvári ellenzék többsége lelkesül, sokkal fényesebbnek ígérkezett, mint a megye legelső tisztviselője, s nehogy e lelkes fogadtatás, az amúgy is csak ki erőszakolt fogadtatást elhomályosítsa, szombaton késő este arról értesítette a polgármester ur a néppárt vezetőit, hogy a *felsőbb meghagyás folytán (?)* kénytelen előbbi engedélyt visszavonni, s ha a néppárti jelölt mégis menné a programbeszéd elmondását megkísérteni, *kénytelen lesz a gyűlést karhatalommal feloszlattatni.* A liberális programbeszéd természetesen fényesen sikerült. Amint az alispán ur a szószövekre lépett, „eljen dr. Kováts Pál“ fölkiáltásokkal fogadták, úgy hogy maga is zavarba jött. Beszédje, mint minden közsegen, felerészben öndicséretből, felerészben pedig a néppárt es jelöltje öcsárlásából állott. A többek között kikelt a papság ellen is több ízben, s azt mondta: a papnak és tanítónak a templomban és az iskolában a helye, nem pedig a népet igazni. — Míg a papok nekis korteskedtek, addig persze jók voltak. De az alispán ur még a személyeskedéstől sem rettent vissza. Így Nagy-Kéren, különösen pedig Nagy-Céteyben Varga Jánost és a nagy-céteyi kaplánt névleg is megtámadta beszédjében. S mind ennek dacára, hogy a papságot a nép előtt leszidta, nem átalotta az alispán ur egyes peblános urakhoz mégis betérni, sőt őket ügye támogatására fölkerüni. (Ha önök ezen esodákoznak, akkor nem ismerik Craus Istvánt. Szerk.) Személyeskedett dr. Kováts Pál ellen is, a kiről csak úgy beszélt, min egy „fővárosi ügyvédcskéről, a kit két-három ember előhorgászolt, hogy a kerületben zavart csináljanak.“ No mi úgy tudjuk, hogy ez a „fővárosi ügyvédcske“ a főváros I. kerületének egyik első ügyvédje, a ki 4 ügyvédjelölt és egynehány irnokkal dolgozik, s aki az I. kerületi ellenzék egyik vezérferfia. Különben mily hatással volt az újvári beszéd a népre, kitűnik abból, hogy a nép a jelölt urat, s tisztviselőkből álló kiseretét folytonos „*eljen dr. Kováts Pál!*“ kiáltásokkal kísérte ki a városból. Annál fényesebb volt a *felsőbb meghagyás folytán* vasárnapról csütörtökre halasztott néppárti programbeszéd. Maga az Ur Isten is lemosolygott reánk, mert oly szép napot adott, a melynel szebbet kívánni sem lehet. 350 (háromszázötven) lovasból álló banderium, hosszú kocsis sor, néhány ezer ember várta dr. Kováts érkezését a vasúti állomáson. Ott várta őt kedves neje, a ki *Budapestről csak azért érkezett a fogadtatáshoz, hogy megőfolja azon koholmányokat, a melyekkel a liberálisok szeretett férje ellen — elég gyalázat — korteskedtek, hogy dr. Kováts nem él a feleségével.* Ott láttuk Kasits Peter nyug miniszteri tanácsost, dr. Plathy György fővárosi ügyvédet és számos más előkelő ferfiakat. Dr. Kováts a 10 órai személyvonattal érkezett Tótmegyér felől dr. Machovics Gyula és Varga János urak kíséretében. Dörgő eljen fogadta a vonatról leszállót. Miután üdvözölte ő nagyságát, szeretett nejét, az ott fogadtatására megjelent 40 fehér ruhába öltözött leány, kiknek egyike szép beszéddel üdvözölte és remek rózsacsokorral ajándékozta meg a jelöltet. Dr. Kováts meghatva köszönte meg a valóban gyönyörű fogadtatást. Azután kocsikra ültünk, s kísérve a banderiumtól, koszorús lányoktól és rengeteg néptömegetől a város főpiacára vonultunk, hogy a szószöveket meghallgassuk. Dr. Machovics Gyula bemutatta a jelöltet. Zúgó éljennel üdvözöltek a szószövekre lépőt, a ki beszédjében kifejtette a néppárt programját, utána foglalkozott azon támadásokkal, a melyeket programbeszédjében a liberális jelölt ellene intézett. Beszéde, melyet a nép zajos helyesléssel és tüntető eljenzésével nagyon sokszor megszakított, nagy hatással volt a népre. Utána beszélt Kasits Peter, ki ostorozta a mai kormányt, a melyet rebach-pártnak és rákpártnak nevezett el. Be-

szélt még dr. Plathy György is, a ki kedélyes ötleteivel, melyeket a kormányra és pártjára ügyesen alkalmazott, sokszor megnevettette a hallgató közönséget. Utána az Iványi-féle vendéglőben volt egy kis ebéd, hol megjelent még dr. Andreaszky fővárosi orvos is, a ki oly tüzes tosztot mondott a keresztény öszetartásra, oly gyönyörűen védelmezte pártunk szerzett vezérét gr. Zichy Nándort, hogy az egész hallgatóságot magával ragadta. A lelkesedés ezen programbeszéd következtében oly nagy, hogy a liberálisok joggal a legnagyobb aggodalommal néztek az eredmény elé, dacára Csillaghynek és dacára dr. Rudnay Sándor val. alelnöknek.

A vágyvecsei kerületben a néppárt a következő felhívást bocsátotta közre: Itt állunk ismét a választások küszöbén. A jog, lelkiismeret hí, hazafiúi kötelesség vezetik a magyar népet ez alkalommal az alkotmányos küzdelembe. Mi lesz az eszmék e válságos harcában zászlónknak sorsa? ki tudná megmondani; de él lelkeinkben a tudat, melyet meghamisítani, ég szívünkben a meggyőződés sz. tüze, melyet eloltani nem lehet, és meggyőződésünk és alkotmányos jogainknak kézséke vagyunk minden aron és módon, ha kell a legfelsőbb helyen is érvényt szerezni. Eppen ezért felhívjuk az ország összes néppárti kerületeinek intézősegeit, hogy minden a választás körül ne tan elkövetendő visszaélésekről és jogtalanságokról jegyzőkönyveket és hiteles okiratokat szerkesszenek, hogy ezekkel felfegyverkezve szerezhessünk érvényt jogos igényünknek. Vágyvecsei választókerület néppárti végrehajtó-bizottsága. — A kerület függetlenségi, jobbára református vallású polgáraihoz pedig az alább következő felhívást intézte: Tisztelt választók! Mit szándékoznak tenni? Függetlenségi akarnak-e lenni vagy kormánypártiak? Akarnak-e mint tisztos ellenzékiek a kormánypárttal szembeállni, vagy pedig akarják a kormányt segíteni s az ellenzékét gyöngíteni? Mit szándékoznak tenni? Kormányt buktatni, vagy a kormányt szekeret tolni? Mit szándékoznak tenni? A függetlenségi álláspontot megővni, vagy függetlenségi zászlók alatt a kormánypárthoz pártolni? Vigyázzanak, hogy szép szavakkal s kormönfont fuffanggal ki ne szolgáltatásanak a kormánypártnak! Segítsétek meg a néppárti ellenzékét! De ha a néppárti ellenzék nem akarnak megsegíteni, legalább ne robotoljanak a kormánypártnak s ne szavazzanak a kormány jelöltjére! A néppárt kerületi bizottsága.

Nyitra vármegye néppárti jelöltjei. Érsekújvárott dr. Kováts Pál budapesti ügyvéd, Vágyvecsén dr. Prohászka Ottokár esztergomi tanár, Szokolcán Vaczulik Vince holiesi ügyvéd, Galgócon gr. Eszterházy M. Móric, Verbón gr. Pongrác Károly, Privigyén Juriss Mihály, Zsambokrethén dr. Zelenyák János, Vágújhelyen Reviczky Bertalan, Szenicen Veszelszky Ferenc ügyvéd, míg N.-Tapolcsányban Kuralszky Márton lép fel nemzeti párti programmal.

Rudnyánszky színváltozása. Eddig úgy volt mondva, hogy Rudnyánszky Beia pártonkívüli programmal fog fellépni Galgócon. Rudnyánszky négy év előtt, mint nemzeti párti képviselő jelölt szidta a kormányt, mint a jégesőt, mióta azonban atyja megkapta a kormánytól az elhullott szarvasmarhák országos kisajátítási jogát, azóta ugylátszik jobban szereti a hullott marhát, mint a nemzeti pártot. — Eleinte ugyan pártonkívüli programmal lépett fel, s most kormánypártival — lép le. E hó 21-én tartá programbeszédét. A megyei intéző körök csak azon feltétel alatt ígérték pénzbeli segítséget, ha kormánypárti lesz, különösen mikor neszt vették, hogy a néppárt mozog s hozzá olyan tekintélyes jelölttel, amilyen Eszterházy M. Móric gróf, aki ma vasárnap jelenik meg Galgócon.

Rakovszky jelölése. Trecsén vidékéről írják: folyó hó 21-én szerdán tartotta Rakovszky liberális jelölt bevonulását Bossácán és környékén Szilvay. Osztrólczy földbirtokosok és Schvertner főbíró kíséretében. A jelöltet luteránusokból és zsidókból álló banderium fogadta, őt-hat katolikus is ott fickándozott lován a több-

iek megvetésében részesülve, kik a néppárt tanítoríthatlan hívei. Nagy hiba, hogy még mostanáig sem tudjuk a néppárti jelölt nevét s a népet passzívításba megtartani nehéz. Ha fellép valaki, remélheti, hogy a lutheránusok nagy része is a néppárthoz szegődik. A bevonulás igen esendes volt, csak az itten nagy számban levő zsidók eljeneztek. A katolikusok vezetőik által nyugalomra írtve, insultusoktól óvakodtak. Rakovszky beszéde semmi lelkesedést so keltett. Megígérte az egyházi politikai törvények revízióját, ha azok ártalmatlanságuk bizonyulnak és a kvóta felemelése ellen nyilatkozott. Bossácáról Morva-Lieszkóra ment, hol meg nem hallgatták, s az asszonyok sárral megdobálták, mert ott a lutheránusok is mind néppártiak.

Illaváról írják: e hó 18-án Kubinyi György tartott 10 év alatt először programbeszédet Illaván, mely gyászosan sikerült. A kerületbeli papság távolmaradásával tüngettett. 19-én jött Havlicsek Vince néppárti jelölt Illavára, s az nap tartotta Pruskán programbeszédjét. Az állománál Illava mezőváros választói zeneszó mellett óvációkkal fogadták. Chocholus peblános üdvözölte a jelöltet, amire Havlicsek fenkölt szellemű szavakkal válaszolt, még az utazók is a kucék-ból lelkesen eljeneztek jelöltünket és kendőket lobogtattak. A rév pruskai oldalán Duló-Ujfalu és Horóc községek banderiuma fogadta őt. 3 órakor d. u. elmondta programbeszédjét Pruskán 500—600 választója előtt. 11 csendő sorfalat állott. Megjelenése és szép ékesszólásával még a jelenlevő liberálisokat is megnyerte. A program annyira hatott, hogy számos választó sírva fakadt, és s hatalmas pruskai polgár vállaira emelte s körülhordozta zeneszó mellett a templom körüli téren. Dícsérendő Rudnay István puchói főszolgabíró higgadt magatartása. A lelkesedés roppant nagy. A liberális had vesztegeti a választókat különféle módon, például korteskednek a papi javak felosztásával, hogy ez majd azután felosztatik a szegényebbek között, de egy választó odavágta az illető kortesnek, hogy ha felosztják majd a papi javakat, azokat inkább majd maguknak megtartják, mintsem a szegényeknek jutásának azokból. Hlozsa községben a hol Kubinyi maga járt Bellus község jegyzőjével, az ott hagyott borraivalót a választók el nem fogadták, hanem sajátjukból fölfrissítették magukat. Vietoris György illavai főszolgabíró Ledec községben, a hol Havlicsek pártja sziklakint áll — a mint mondják — eltöltötte a „Krestan“ járatását két hétre. Az illavai szolgabíró Lihá László egy illavai polgárt Mitny Andrást felfofozott azért, hogy eljenezte a néppártot, a polgár a bíróság elé terelte a dolgot, hol a szolgabíró bocsánatot kért tőle. Havlicsek Pruskán megtartott programbeszédé alatt egy szennyíratot osztogattak a liberálisok, a mely irányozva van a papok, s a szentségek ellen, hol nyomtatott e szennyírat biztosan nem tudható, de nem csalódunk, ha azt mondjuk, hogy valószínűleg Trecsénben. A lépések ez ügyben már megtették az illetékes helyen. Mindemellett erősen bizunk, hogy jelöltünk nyer Kubinyival szemben, ha csak nem ismétlődik második kiadásban Nyitra, Stomfa és Girált választása.

A csacai kerületből írják, hogy ott oly erősen áll a néppárti dr. Csernoch János hada, miszerint egy „káplárnak“, egy jobb módu gazdának, ki főkéntes 400 frtot kínáltak, ha semleges lesz, és mégis visszautasította. Ott az arány ilyen: 17 község van a kerületben; ezek között 15 tiszta néppárti, Szkalitéről kap a kormány 50 szavazót s Ocsadnicáról 20. Lánčinak hivatalos szavazata 250, a gazdákéval együtt 300; a néppárté 1,200. És mégis félnek!!! Csacára csütörtök délután a 4 órai vonattal ide jött 150 katona Brünnből s vasárnap 100 dragonyos. Ez már aztán lelketlen állapot. Meg sem mozdulnak az emberek s ezt teszik ellenök. A mi választásunknak nem lesz párja az országban!!!

Szalavszkynak most jök a töt lutheránusok. Trecsénben pánszlávoknak tartják a lutheránusokat, de most a liberális párt ölelkezik velök; ha a kormányval szavaznak, mindjárt hazafiak. Mint Trecsénből írják, Szalavszky szöcsövei pánszlávnak hirdették Milecz János zsolnai ügyvédet; és ime! Szalavszky paktumot köt vele! Az a pánszlávnak hirdett ügyvéd most a liberális pártnak legerősebb oszlopa a zsolnai kerületben.

A trencsényi ág. evang. egyház lelkészválasztását megemléstettek, mert állítólag pánszláv lett megválasztva. És ez a pánszlávnak kihirdetett lelkész most igen kedves előttük, nincsen semmi hibája, új választás esetén meg is lesz erősítve: csak ne legyen néppárti! A trencsényi ág. evang. esperességnek fegyelmi ügye szintén simán lesz elintézve, azon feltétel alatt természetesen, ha a veszedelmes hazaáruló néppárt ellen lesznek az ág. evang. lelkészek.

Ujdonságok.

Kinevezés. Bende Imre nyitrai püspök ur ő mlga a püspöki alapítványokból fentartott s jelenleg üresedésben volt egyik nyitrai főgimnáziumi tanári állásra *Petrovics Lászlót* nevezte ki. Petrovics ur eddig is a nyitrai főgimnáziumnál működött, még pedig a város által alkalmazva az egyik parallel osztálynál. E kinevezés által a nyitrai gimnáziumon annyiban nincsen segítve, mert most ismét a város kénytelen pályázatot hirdetni a megüresedett állásra, s a tanárok ismét csak kénytelenek lesznek egymás között az órákat felosztani. — Petrovics urat kineveztetése alkalmával melegen üdvözljük.

Halálozás. *Poppelka János* nyitrai adó-tárnokot súlyos csapás érte, amennyiben 6 éves fia, *Jenő*, e hó 18-án elhalálozott. — Nagyjeszeni *Jeszenszky Vilma*, a sz. Vince-testvérek trencsényi főnöknője, életének 46. évében Trencsényben elhunyt. A megboldogult nagyrippényi (Nyitra-megye) születésű volt, hol atyja orvos volt, igen sokáig működött Nyitrán mint óvónő s társadalmunk számtalan férfi és nőtagja vissza fog emlékezni az angyali türelmü Vilma testvérré, ki annyi odaadással gondozta a városi közönség vegyes rétegeiből összeválogatott kicsinyeket. — Nagyapponyi és korlátkeői *gróf Apponyi Gusztáv* ur 92 éves korában Jablonicon elhunyt. Messzeföldre ismeretes volt jótékonyága — írják onnan lapunknak — s különösen nemes élete utolsó esztendeiben az adakozás második természetévé vált mondogatván: „haláloz után már nem tehetsz jót senkivel”. Az utolsó útján bánatos szívvel kísérte az egész vidék lakossága, könnyzáró és hangos zokogás közt bezáródott a kriptá ajtaja, ahol a főnemes ur az igazak álmát alussza. Örököse, *gróf Apponyi Antal* ur és neje *szül. Montenuovo Mária* hercegnő, kik némi vigaszt öntöttek a sajnó sebre azon fejedelmi ajándékkal, mert 500 frtot osztattak szét a jablonicei szegényeknek. A jó Isten jutalmazza meg ilyen páratlan jótékonyágot örök dicsőséggel. — Nagy-Szombatban *Wolffinau Károly*, volt főgimn. igazgató és tanár, utó-jára kanonok, hunyt el életének 60. évében. — Kiszucauhelyen *Csellő Béláné* született Kubicza Ilka urnő életének 44. évében elhunyt. Béke poraikra!

Adomány. Sinkovics Károly a javára Goldberger testvérek által lefizetett 5 frt bírságpénzt, a keresztény nőegylet segélyezési alapjának adományozta, fogadja érte az egylet mely köszönetét.

Köszönetnyilvánítás. Mindazok, kik felejthetetlen edes Jenő fiam elhunytá alkalmából fájdalomokat enyhítendő részvétüket kifejezni, és a temetésen megjelenni sziveskedtek, úgy magam valamint gyászbaborult családom nevében ez uton fogadják leghalásabb köszönetemet. Nyitrán, 1896. október 20. *Poppelka János.*

Másodvirágzás. Az ezidei hosszú és szokatlanul enyhe ősz általában nagyon kedvezett a növényzetnek annyira, hogy a fák másodvirágzását jóformán figyelemre sem méltattuk. Különös s valóban nagy ritkaság számba megy, a mit Zóborban néhány fiatal almafán láttunk. A másodvirágzás után szép s jókora dió nagyságu almák fejlődtek ki, s mosolyognak az emberre, a míg meg nem espi a dér.

A nyitrai köz-kórház betegforgalmáról 1895. évben éppen most jelent meg a rendes évi kimutatás dr. Biringer Ferenc kórházi igazgató tollából. Az elmúlt évben 957 férfi és 595 nő vette igénybe a kórház ápolását, összesen tehát 1552 beteg. Gyógyult belőlök 761, vagyis valamivel kevesebb, mint fele, javult 426, gyógyulatlan elbocsátott 56, meghalt 100. Legtöbb beteget március hóban (296), legkevesebb októberben (217). — Vallásra nézve 1415 róm. kath., 6 görög kath., 40 ágostai vallású, 21 református, 69 izraelita. — Foglalkozásra nézve legtöbb a napszamos osztályból (587). —

Az utóbbi évben 214 beteggel vettek fel többet, mint az előzőben, ami magában is eléggé mutatja, hogy mily szükséges volt a kórházat bővíteni. — A kórházban előfordult betegségek következőleg csoportosulnak: alkati bántalmak 102, heveny fertőzések 70, gümőkóros bántalmak 182, nemi fertőzések bántalmak 195, új képletek 43, sérülések 123, idegrendszer bántalmak 63, lélekzési szervek bántalmak 172, vérkeringési szervek bántalmak 40, emésztési szervek bántalmak 51, ivarszervek betegségei 33, szembaj 70, elmebántalmak 110 stb. A kórházban összesen 396 műtétet végeztek — A kórház összes évi kiadásai 33700 frtot tesznek ki, melyből a főbb tételek 3994 frt az tisztai fizetésre, 2762 frt a szolgák és ápolókra, 9635 frt az élelmezésre, 3335 frt az orvosi szerekre, 5008 frt a természetgyógyászati és anyagokra, 5448 frt a kamattörlesztésre fordítottak. — Az élelmezést a kórházban alkalmazott irgalmas testvérek házilag kezelik, s egy-egy ápolási nap élelmezési költsége 21-16 krajcárt tesz ki. — Erdekes felemlíteni, hogy a kórház telke 4272 frtba, az építési tervek 6659 frtba, az építés maga pedig 172,526 frtba került. Összesen pedig a később felmerült hiányokkal az új kórház 195978 frtba került. A kórház fenállása óta (1828.) leszámítva a 40-es évekből négy évfolyamot s a 60-as évekből három, melyekből a kimutatás hiányzik, bezárólag meghalt a kórházban 5372 beteg, elbocsátottat 21856, ápolatott pedig összesen 38488. — A nagy gonddal összeállított kimutatás egyes fontosabb köralakok forgalmi viszonyait is feltünteti az utolsó 16 évről, melyekből kiemeljük, hogy a gümőkór esetei 1880. óta 52-ről 182-re, az elmebetegségek pedig 38-ról 111-re emelkedtek, ami mindenesetre sokat mondó szomorú jelenség. — Az intézeti igazgató ezen kimutatása jeleutékeny haladást mutat az előbbi évfolyamokhoz képest, és több közegészségügyi s kulturtörténeti adattal van szaporítva, mert is nemesek az orvosok, hanem a nagy közönség figyelmét kellőképp magára vonja.

Skrupulusok a nyitrai polgármesternek. Egyik tudósítónk arról értesít, hogy a nyitravárosi adóhivatalban az 1895. adófükönyv, melyből a jelen évben a választók listáját készítették, még mai napig (1896. okt. 24.) sínesen lezárva. A főösszeg lezárattott ugyan, de nem az egyes lapok összegei. — Vajjon azért csinálják-e, hogy a hamis választói listajstromot ne lehessen kideríteni? — Másodsor az adó napló bevétele a főkönyvbe már 3 hó óta bevezetve nincsen melynek pedig naponként kellene bevezettetnie. — Végül kérde tudósítónk, hogy Csacsó István mult szerdai költözökodését a város kocsián városi rendőr és 4 lámpagyújtogató asszisztenciája mellett, vajjon a polgármester ur rendelte-e?

A nyitrai Molnár János. Vasárnap Baában a templom új orgonáját szentelték s ez alkalomra az itteni énekegylet négy tagja is kirándult Baába, emelni az ájtatosságot. De az ájtatosságból más is lett. F. J. polgártársunk hatalmas férfi és kitűnő basszista, szintén volt a kirándulók között. Délután benézett a vendéglőbe, sörre s hogy hogy nem, valaki a megtermett férfira az utcán ráfogta, hogy ő Molnár János, a néppárt egyik vezere. A hir hamar bejárta a várost, egyszerre mindenfelé beszéltek: itt van Molnár János. Rövidre rá F. J. visszatért a plebániára és semmi rosszat sem sejtve, beszélgetett a többi vendéggel. Egyszerre a plebánián levők észre veszik, hogy nagy tömeg — banda kíséretében — gyűl a ház elé s életetik Molnár Jánost. A házi ur, Mihálik apát kimegy s tudakolja, miért a scena. Azt mondják neki, hogy a plebánián van Molnár a néppárti vezér. Hiába crósította az apát ur, hogy nincs, nem hitték neki s csak nagy soká, miután a nap hőse is kiment s megmagyarázta, hogy sajnálatára ő bizony nem M. J., akkor osztáltak széjjel. Nemde jellemző ez a polgárság hangulata?

Östromállapot Nyitra-megyében.

Hogy „Jön a tatár”, megírta régen egy néppárti politikus, s most csakugyan úgy van, mintha valami ellenség ütött volna be az országba. Mindenütt katonaság tódul Ausztriából. Tegnap a bécsi Heumarkt-kaszárnyából a 71. jelenleg ott állomásozó ezredből 100 ember ment Privigyére 4 tiszt vezénylete alatt. — Ugyanekkor szállás-csinálás végett 1—1 főhadnagy és 2—2 altiszt érkezett Nagy-Tapolcsányba és Zsámbokréthre. — Szombat délben értesülünk, hogy vasárnap, e hó 25-én, reggeli 1/9 órakor Nyitrara (ugyan minék?) 120 lovaskatona érkezik; négy tiszt és 100 gya-

logos N.-Tapolcsányba, ugyanannyi Zsámbokréthre, Ersekujvárra, Privigyére és Vágújhelyre, egy 1/2 század Udvardra (Komárom m.). A katonák részben Bécsből, részben pedig Brünnből érkeznek a Vlára-szoroson keresztül, hogy megvédelmezzék a kormánypartot a nép bizalma ellen.

Harangszentelés volt Viszólajon e hó 20-án, *Podivinszky Ferenc* zsolnai apát-plebánus végezte a környékbeli papság segítségével mellett. A harangokra Csáky Gizella grófnő 50 frtot adományozott, mely adományért e téren is mély köszönetet fejezi ki Frastaczky József viszólaji plebánus hívei nevében. Viszólajról 21-kén Illavára érkezett a zsolnai apát-pleb. ur szintén harangszentelés ügyében. Köszönetet mondunk gr. Könyigess családnak, a mely a négy szép harang költségét fedezte, br. Zedwitz uradalmi igazgatónak, továbbá az apát urnak fáradozásáért. X.

Már kezdik! Bárhelyi Antal vadicsói segédlelkész néhány bizalmas emberét meghívta egy kis értekezletre, az emberek közé egy elzúllott egyén is furakodott, ki a „lánt” megtámadta. Az összegyűlt választók a rakoncátlan-kodót kiutasították. Ez a néppárti választókat a kiszucauhelyi szbíroságnál erőszakoskodás miatt bepanaszolta, miért is kettő elíteltetett és *fellebeszések dicára e kettő el is zárato!*. A káplánt pedig be nem jelentett bizalmas értekezlet: miatt 50 frt bírságra vagy 5 napi elzárásra ítélték.

Oda vagyunk. A minap egy darázi paraszt találkozott tormosi ismerősével az utcán. Természetesen a választás került szóba. A tormosi keseregni kezdett, hogy nincs sem ni korteskedés. Ugy hallom, mondja a másik, balpárti képviselőjelölt fel sem lép. No, ez ugyan szép dolog, válaszol a tormosi busan, most mir egészen a zsidók kezébe kerülünk. Gyerünk egy kis pálinkára. S betértek egy kis italra — a zsidó boltba.

Szőlők felújítása. A földmívelésügyi miniszter a földrőlőre által eipusztított szőlők felújításának előmozdításáról szóló 1896. V. t. c. végrehajtására vonatkozó rendeletet megküldötte a nyitra-megyei gazdasági egyesületnek. A nagyérdékű intézkedések, s az ügy természeténél fogva nem voltak egy egységes rendeletben összesíthetők, hanem öt külön kiadványba foglaltattak. Ezek: 1. a sajátképeni végrehajtási rendelet, a melynek intézkedése az, hogy a törvény végrehajtására minden borvidéken külön bizottságok fognak alakítani; 2. egy hirdetés, amely azokat a feltételeket is tartalmazza, a melyek mellett a szőlővesszőknek és szőlőajtványoknak nagy arányokban való termelése állami támogatásban fog részesülni; 3. egy külön utasítás az állami szakközvegek számára, a törvény végrehajtása körül; 4. minta, a kölesömben részesülő szőlőbirtokosoknak előírandó művelési tervhez; 5. „szőlővessző és szőlőajtvány-üzleti szokások”, a melyek arra vannak hivatva, hogy az e téren tapasztalt helytelen eljárásoknak véget vessenek. A fenti 2. alatt említett hirdetés van arra hivatva, hogy az érdekeltek körök figyelmét első sorban felkeltsé, már azért is, mert annak intézkedése, illetőleg az annak alapján teendő ajánlatok benyújtása határidőhöz van kötve. Aki e hirdetés iránt érdeklődik, annak teljes szövegű példányát a földmívelési miniszteriumhoz intézendő egyszerű levélben, vagy levelezőlapon kifejezett kívánságára, onnan azonnal megkaphatja. A nyitra-megyei gazdasági egyesület titkári hivatala készséggel szolgál mindennemű felvilágosítással.

Ingyen esemetek kiosztása. A földmívelésügyi miniszter intézkedett az iránt, hogy szegényebb sorsu 114 község, volt úrbéres közbirtokosság stb. a kopár területeknek folyó év őszén teljesítendő erdőültetéshez szükséges esemeteket teljesen ingyen kapja az állami esemetekertekből; sőt kilátásba helyezi azt is, hogy az erdőültetések kifogástalan teljesítése esetében állami pénzsegélyben is fognak részesíttetni. Az erdőültetések körül felmerülő munkálatoknak szakértelemmel való vezetésére pedig felhívta a magyar királyi erdőülteteket, hogy a munkálatoknál közreműködni igyekezzenek és a birtokosoknak megfelelő útbaigazítással is szolgáljanak. A kik e ködvezményt igénybe venni akarják, forduljanak a nyitra-megyei gazdasági egyesület titkári hivatalához.

Irodalom.

A magyar kath. főpapság végrendelkezési jogának története. Irta

Kollányi Ferenc. Budapest, 1896. Kiadja a Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya

Még ma sem tartozik a tisztázott jogtörténeti kérdések közé, miért kell a hagyatékáról szabadon végrendekezni akaró főpapnak királyi engedélyt kieszközölnie, és ennek fejében a kincstárnak sok ezerre rugó összeget fizetnie; pedig e jog felett, ennek természete, terjedelme és története felett évszázadokon keresztül vitatkoztak: a főpapság, a kamara és az országgyűlés.

Szerző megvilágítja a kérdést a legrégebb egyházi törvények, az úgynevezett apostoli kánonok, a legrégebb egyházi zsinatok, Justinian törvénykönyvének határozatai által, melyek külön választják az egyházi jövedelmeket s az azokból szerzett javakat az oly vagyontól, melynek birtokába a főpap, tekintet nélkül egyházi állására, mint magánszemély, akár adományozás, akár örökösödés útján léphetett. Az ötödik század elején megkülönböztetés található az egyházi törvényhozásban az ingó és ingatlan vagyon közt, és az ingóságokra vonatkozólag bizonyos hallgatóságos elnevezés, enyhesség a meghozott rendszabályokban. A X. és XI. századokban az egyházi törvényhozás nem ragaszkodik oly szigorúsággal ama rendeleteihez, melyek az egyházi jövedelmekből szerzett javakra vonatkoztak, hanem határozottan megengedi, hogy az egyházi jövedelmekből bizonyos jámbor célokra is hagyományozhassanak.

A XII. század tovább megy, midőn nemcsak eltűri, hogy a papság az egyházi jövedelmekből szerzett vagyontól rokonainak is hagyományozzon valamit, hanem azt bizonyos körülmények tekintetbe vételével, bizonyos mértékben jóvá is hagyja. Ezen engedékenységek okai: az egyházi birtokviszonyokban beállott változás, — elosztás rendszeren négy, habár nem egyenlő részre; — a hűbéri államrend befolyása; a germán államokban a világi örökösödési törvény. Ez engedékenységek visszalelésekre szolgáltatott alkalmat, a mennyiben némely egyháziak teljesen szabadon rendelkeztek akár életükben, akár haláluk esetére, az egyházi szolgálatban nyert javakra nézve. Megszorította ezt a III. laterani zsinat: a zsinat határozatát értelmezte III. Sándor pápa. C. 12. de testamentis. Nagy, talán valamennyi okok közt a legnagyobb hatással volt a főpapság végrendekezési jogára a *ius spolii* gyakorlása. A kik hatalmasok, és közel voltak, gyakorolták e rablást.

Ennek megszüntetésére a klerus szabad végrendekezési joga látszott alkalmasnak. A szabad végrendekezés érvényére nézve oda konkludál a szerző: hogy a főpapság az egyházi jövedelmekből szerzett javakat, ezek természetét tekintve, pro foro interno, tehát lelkiismeretében, csakis kegyes célokra hagyományozhatja; de ha a végrendekező ezt szem előtt nem tartaná is, ha a végrendelet egyébként megfelel a törvények által megkívánt kelleknek, pro foro externo az egyházi szempontjából is érvényesnek tekintendő. Támogatja ezt leginkább az újabb konkordátumokból merített érvekkel, az élet és gyakorlat is mellette harcolván.

A magyar kath. főpapság végrendekezési jogának története. I—X. Szent István idejében nem adatik meg az egyháziaknak a végintézkedési szabadság, hanem teljesen a kánonok szellemében van e joguk megszorítva. (I.) — A görög befolyás következtében a papok házassága terjedvén, az esztergomi zsinat (1096—1104 között) szerint a püspök egy negyed részről tetszés szerint rendelkezhetik „liceat ei agere de quarta quod voluerit“. (II.) — A főpapság végrendekezési joga, kevéssel az esztergomi zsinat után megszorítást szenvedett a világi hatalom részéről; a mennyiben többnyire a királyi megerősítés vált szükségessé a főpapi végrendeletek érvényességéhez; a királyi megerősítés azonban nem tette hatálytalanul a lényegében az esztergomi zsinat határozatát. (III.) — Az egyháziak hagyatékainak kifosztása — *ius spolii* — a 13-ik században hazánk-

ban is kezdett szokásba jönni. Az 1279. évi budai zsinat határozta: „Elrendeljük, hogy senki a világiak közül, bármily előkelő állásbeli vagy magas méltóságú legyen is, ne merészelje kezét rátenni, elvinni, vagy lefoglalni az elhalt püspököknek, vagy más kisebb egyházi méltóságoknak javait, . . . akár a kegyuri jog örve, akár pedig egyéb ürügy alatt. Ha pedig találkozik valaki közöttük, aki ezen rendelet ellen vét, tudja meg, hogy mindaddig nem szabad az Isten házába lépnie, s a szentségekhez járulnia, míg az összes lefoglalt és elvitt javakat vissza nem téríti.“ E határozat éle ugylátszik leginkább a király ellen irányul. Sok küzdelem után a főpapok — a XIV—XV. században — hagyatékukat, végrendeleteik pápai megerősítésének kieszközölése által igyekeznek megvédelmezni a *ius spolii* ellen. (IV.)

— A pápai megerősítések nem eléggé hatásosaknak bizonyulván, a főpapok a XVI. században végrendeleteik királyi megerősítését eszközlik ki, hagyatékuk biztosítása végett, hogy a királyi kegyuri jog örve alatt, a királyi tisztviselők fosztogatásának ne legyenek kitéve. De ez sem volt elegendő biztosíték. Bakócz Tamás esztergomi érsek II. Ulászló és II. Lajos királyoktól eszközölte ki a maga számára a legtökeletesebb végrendekezési szabadságot, hanem II. Gyula és X. Leo pápától is, és mégis elpredáltatott hagyatékát. Hasonló, vagy még mostohább sorsban részesült Oláh Miklós esztergomi érsek hagyatékát. (V.) — Felszólalások a főpapság végrendekezési ügyében az 1580, 1598, 1619-iki országgyűléseken. A kamara erőszakoskodásai Pázmányt arra birtak, hogy a királynál a baj orvoslását kérje; ezt szorgalmazták a püspökök is; a kamara ellenkezik; Lamormain atya, a király gyónatója, előterjesztése következtében 1625. december 11-én kelt a királyi okmány, mely a magyar főpapok végrendekezési jogát biztosítja és szabályozza. (VI.) — A királyi diploma szerint az ingóságok fele a felállítandó papnevelő intézetre fordítandó, a másik felerészről a főpapok, a szent kánonok által megengedett határok közt, szabadon rendelkeznek. A király azon reményének ad kifejezést, hogy a véghelyekről, amelyek nem csak az országnak, hanem az egész kereszténységnek védbástyáit képezik, mint igazán vallásos célról meg fognak emlékezni végrendeleteikben. A királyi intézkedés, habár a végrendekezési szabadságot megszorította, s szigorúan véve nem is volt jogos, az adott viszonyok közt mint a főpapokra kedvező, általuk elfogadtatott. Csakhogy a főpapok közül sokan nem tartották meg a felerészről való végintézkedést, az egészről rendelkeztek, a véghelyekről megfélemedtek, mások meg ezután is végrendeleteik megerősítését a királytól kérték, a kamara megint kezdte az elhalt főpapok ingóságait lefoglalni. A helyzeten nem javítottak I. Lipót király rendeletei. (VII.) — A Kollonics-féle egyezmény nem szüntette meg a bajt, a kamara részéről történtek újabb visszalelések, következtek panaszok. (VIII.) — Újabb tanácskozások, a főpapok felírnak a királyhoz 1722-ben, a király leirata 1723-ban, Mária Terézia két rendelete, I. Ferenc leirata, az 1833-ki országgyűlés, mind csak elhalasztják a végrendekezést. (IX.) — Hinka könyve az 1855-ki konkordátum érvényességéről és a főpapság szabad végrendekezési jogáról (XXI. cikk). Dr. Wlassics Gyula bírálata a „Nemzet“ 106. számában; Dr. Herczegh Mihály bírálata a „Nemzet“-ben és a „Jogtudományi Közöny“-ben; Dr. Timon Ákos bírálata a „Magyar Igazságügy“ XX. kötet 2. füzetében. Hinka válasza. — A jelen tényleges állapot az, hogy a főpapok vagy alkalmazkodni tartoznak a kollonicsi egyezményhez, vagy pedig a királyhoz folyamodni végrendekezési szabadságért. (X.) — Név- és tárgymutató.

A jeles mű becsületére válik mind a szerzőnek, mind a kiadó Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi osztályának.

Ára 3 frt.

Dr. B. J.

Egy ötnapi hivatal emlékeiből.

Karcolat a trienti szabadkőműves-ellenes kongresszusból.
II.

Nagyobb aggodalommal, mint képességgel foglaltam el hivatalomat A „Segretario Generale“ feliratu szobában öt asztal volt elhelyezve, egyet számomra jelöltek ki; mögötte egy hosszú lócán nyomtatványok, iratok, füzetek, felhívások, könyvek, mind a szabadkőművességre vonatkozók. Legnagyobb nehézséget okozott az, hogy a szereplő egyéniségeket nem ismerem. Grossi, Gaudi, Paccelli, Pustel, gr. Paganuzzi, gr. Consolati, Besonnie, Leo Taxil stb. mind olyan egyéniségek voltak, kikre hol ez, hol amaz kérdező-ködött a titkári hivatalban, vagy valami megbízást adott számukra, melyet pontosan teljesíteni lehetetlen volt, mert a kongresszus kezdetén nem ismertem őket és nem ismertem őket valamennyit senki, még ők maguk sem, hiszen most jöttek össze először a világ különböző tájairól. Akárkihez fordultam, mindenki csak vállat vont. Megegett, hogy utbagigazításért sokszor olyan ismeretlenhez fordultam, aki még nálamnál is tájékoztatlanabb volt, a mit az illető mindig nyájas derűtséggel fogadott. Sokszor nem értettem az idegen neveket, ha egy óra mulva eljött az, ki valamit nálam hagyott, nem ismertem fel, mert már azalatt 30 más ismeretlen fordult meg a titkárságnál.

Az első két napon olyan gallimathias volt az, hogy pénzért sem lehetett volna különbet vásárolni. Hanem lassankint tisztult a láthatár. Nemesak hogy megtudtam különböztetni a szalonkabátot a reverendától, hanem az elnökség és a szakosztályok tisztviselői lassankint kiemelkedni kezdtek az ismeretlen masszából, s mikor már odáig jutottam, hogy megkülönböztethettem azokat, kik felvilágosítást adhattak, akkor már legalább is úgy éreztem magam, mint Columbus, mikor felfedezte a Guanahani szigeteket. Zichy Gyula gróf csak mosolygott a néha boszantó, néha mulatságos tájékoztatlanságon s aztán bevallotta, hogy részben ő is szerzője annak, hogy Trient számomra nézve nem olyan, mint a hogy én azt képzeltem magamnak. — De ez mind csak a kezdetén volt, mikor a khaosz tisztulni kezdett, jóakaratom pótolta azt, ami a képességben hiányzott, és végtelenül örültem, hogy egy porszemem én is áldoztam a kongresszus nagy munkájához.

Mindjárt az első este összeült a kongresszus dióhéjban. Az elnökség tágas helyiségében gyülekeztek az alelnökök, volt 14; tehát éppen elég arra, hogy egyszeri bemutatás után egyet sem ismerjek fel köztük, titkárok, jegyzők, helyi bizottság stb. ezeket a bontott szájakat azután mind egy köteggé fűzte Löwenstein Károly herceg, az ő tekintélyével, ismereteivel, tapintatával. Az öreg ur beszélt mindenkinek a nyelvén. A kongresszus hivatalos nyelve ugyan a francia volt, de ha a felszólaló tűzbe jött, ha valamit rögtönözni kellett, akkor meg nem állhatta, hogy olyan nyelven ne beszéljen, melyben éppen legothonosabb, kivált mikor látta, hogy a legfőbb ítélőszéki bíró, Löwenstein herceg, olyan mint az echo, mely tudvalevőleg azon a nyelven válaszol, a melyen szólnak hozzá.

Löwenstein szelid, nyájas patriarchális alak, csaknem nőies finomsággal. De ha aztán zaj van, úgy megrázza a csengetyűt, nagyon örültem, hogy nem én voltam a zajongó, vagy ha a közgyűlésen a lengyel delegátus a lehetőnél továbbra nyújtja beszédét, hát egyszeri figyelmeztetés után úgy leparancsolja, mintha sohasem volt volna a szószéken. A herceg már vagy husz német katolikus nagygyűlésen elnökölt, a német katolikus centrum egyik vezérférfia, közeli rokonságban van a Braganza és a Habsburg uralkodó házzal (Mária Terézia főhercegnőnek nagybátyja); 1876-ban mikor a német kulturkampf elsöpörte az összes katolikus egyleteket, ő támasztotta fel azokat újra. — Szerény, egyszerű fellépése csak emelte erkölcsi súlyát, úgy hogy ha az ut-

cán ment, a nem kongresszisták is oly hódolat-
teljes tisztelettel üdvözölték akár csak egy ural-
kodót. Hetven éves, kissé megtört alakjában senki
sem tételezné fel azt az erőt, hogy ő a kong-
resszus után Trientből egészen Zell am See-ig,
egyszerű turista ruhában gyalog teszi meg a
mintegy 200 kilométernyi utat.

Az első alelnök lovag Alliata volt, egy elő-
kelő római ügyvéd, aránylag fiatal, tüzes, a dél-
olasznak szenvedélyes temperamentumával, kinek
fiskális okmánya előtt tisztelettel vonultak meg
a jelenvolt olasz arisztokracia tagjai is. Ő az
állandó római bizottság elnöke, rendkívüli szer-
vező talentum, a nemzetközi kongresszust is ő
hozta létre. Löwenstein hercegen csak rátették
a koronát. Mikor láttam azt a rendkívül tevé-
keny erőt, azt az ügyességet, melylyel a felme-
rült nehézségeket elsimitotta és a kongresszus
lefolysását bizonyos arányos, folytatólagos men-
ten tartotta, meg nem állhattam, hogy ne kér-
dezzem, hol tanulta ezeket? — Én már több
mint 20 éve a katolikus egyesületek szervezé-
sében gyakorlom magam, az embernek kell némi
jártasságot szereznie, mondá ő szerényen. Egyéb-
ként a löweni egyetemen tanultam mindezeket,
mely az európai kath. társulati életnek valóságos
iskolája. — S a mi még különösen feltűnt,
valahányszor a pápa személye szóba jött az
előkészítő bizottságban, oly gyöngédséggel beszélt
mindig a kereszténység közös atyjáról, hogy
hozzá képest még Zichy Nándor gróf is valóság-
os liberális. — Es még mondják, hogy a pápa-
nak Rómában van legkevesebb tekintélye!

Az igazgató választmány esti ülésén meg-
állapítottuk a következő napirendet, ami az el-
nököknek nem volt éppenséggel könnyű: t. i. más-
nap kész épületet teremteni, mikor az embereket
is, meg az épületköveket is most látja életében
először: mert ugy a szónokok, mint az előadandó
tárgy teljesen ismeretlen volta az elnökség előtt,
s a kínálkozó sokaságban hamarosan, ugyszólván
rögtön meg kellett állapítani az alkalmasat. A
kongresszus 2000 tagjának bizonyára fele beszéd-
del készült a gyűlésre és egyik sem szerette volna
elmondatlanul haza vinni, s ha egyik másik bő-
beszédű olasz, de különösen a franciák szóhoz
jutottak, hát ne adj Isten ennek véget vetni.
Sokszor csak Löwenstein herceg által alkalmazott
merész vágás vetett véget a végtelen fonálnak.
Itt is, mint rendesen, mindenki a maga tárgyát,
vagy ugyanazon tárgynál a maga szempontját tar-
totta legfontosabbnak. S hozzá nem úgy, mint a
színházban, hol csak néhány ember beszél, a
többi pedig hallgat és néz, hanem itt a néző pu-
blikum a színpad személyzetével együtt játszik,
ami különösen az albizottságokban volt napiren-
den, hol az elnöklés valóságos művészet volt.

Másnap a püspöki székesegyházban tartott isteni
tisztelettel kezdődött az ülés Trient város összes
20,000 embere ott volt az utcán. A felvonulásnak
gyönyörű idő kedvezett és szeptember utolsó nap-
jaiban is éreztük a déltiroli alpepek enyhe ég-
hajlatát.

A székesegyház zsúfolásig tömve, egyenruhás
rendőrök, kokárdás rendezők csak nagy erőfeszí-
téssel bírják fentartani a rendet. A belépőnek
téveteg tekintetéből mindjárt kiolvassák az idegent
és helyet csinálnak neki, a többi, az maga csinál-
jon magának helyet, ha — tud.

Megható felvonulás volt ez. Itt a konstanti-
nápolyi patriarcha az ő szokatlan püspöki koroná-
jával, O' Callaghan és Lazzareschi érsekek, 11
püspök, azután a kongresszisták végtelen sora.
Mikor az oltár előtt számunkra fentartott helyre
bevonultunk, s midőn a khórusról elhangzik a
fenséges „Veni Creator“ himnus idegen, és hely-
belinek könybe lábad a szeme, s megilletődve te-
kint fel az oltár felett kimagasló feszületre, mely
előtt a tridenti zsinat minden egyes határozatát
először kihirdették. A történelmi emlékek súlya
alatt összeszorul szívünk s végig tekintve a soka-
ságon fellángol lelkünk, mert a XVI. század óta

ily impozáns esemény e szent csarnokban nem
fordult elő.

Az isteni tisztelet után a városi zenekar
harsogó indulója mellett a kongresszus színhelyére,
a papnövelde templomába vonultunk. Két ezer
ember számára tanácskozási teremül legalább
Trientben, más helyiséget nem lehet találni, mint
templomot. A főoltár el volt takarva s egy ottani
építész terve szerint sárga-fehér (pápai) színű
draperiákból óriási kupolává alakítva az elnökség
és a főpapság számára. A templom egyik kereszt
hajójában mintegy 60 újságíró foglalt helyet, kik
kiterített irományaik közt állandóan robotolva
rendkívül érdekes látványt nyújtottak. És pedig
nem csupán a katolikus lapok, hanem a zsidó
sajtó is jelentékenyen volt képviselve. Így pl. a
N. Fr. Presse jóval kimerítőbb és alaposabb tud-
dósítást hozott a kongresszusról, mint pl. az „Al-
kotmány“, mely szintén kiküldötte oda tudósítóját.

A templom belső erkélyei különféle színek-
ben draperiázva balkonok nyíltak, melyekben
hölgyközönség volt jelen. A katolikus egyesüle-
tek különféle lobogói Olasz és Franciaországból
idehozva tarkították a templom díszes falazatát.
A beszédek sorozatát Valussi Jenő herceg-püspök
nyitotta meg, előre bocsátván Veni Creator Spi-
ritust, emberek a templomot zsúfolásig megtöl-
tötték. A püspök kitűnő szónok, majesztikus
alak és az olasz nyelv megnyerő szépséggel öm-
lik le ajkairól. — Utána Löwenstein herceg meg-
nyitja az ülést. A herceg finoman beszél franciául;
nem szól pathosszal, nem keres hatást, hanem
ugy szól, mint az atya gyermekeihez, s valóban
ugyis hangzott szava. S minél inkább titkolta
egyszerű fellépésével előkelő állását, annál inkább
keresztül tört az a mesterkéletlen külső.

(Folyt. köv.)

CSERESNYE- ÉS MEGGYFA-CSEMETÉK NAGYMÉRVBENI ELADÁSA.

Eladásra szánt készlet: cseresnyéből 80,000 drb. meggyből 50,000 drb.

Cseresnyefa-csemeték árai: a 160—200—240 centiméter magas hajtással bíró, gazdag gyökerű, élet-
erős, 1—2 éves csemeték darabja (azok erőssége szerint) 20 krtól 40 krig.

Meggyfa-csemeték árai: az 1—2—3—4 éves, gazdag gyökerű, igen szép fejlődésű, életerős csemeték
darabja (azok erőssége szerint) 20 krtól 50 krig.

Nagybani árak	100 drb 40 kros csemete 1 vagy több fajban		100-an- kint
	38 frt	36 frt	
250	40	1	34
500	40	1	32
1000	40	1	30
5000	40	1	30

A 4—5 éves, igen erős meggyfa-csemeték 100-a 48 frt, 250 drb vételénél 45 frt, 500 drb vételénél 44 frt.
Igen nagy készlet van a következő cseresnye-fajokból: Germersdorfi nagy, Nagy fekete ropogós, Korai májusi
cseresnye, Badacsonyi óriás, Ferenc császár ropogósa, Dönnissen sárga ropogósa, Hedlflügeri óriás, Dr. Entz fe-
ketéje, Schneider kései ropogósa, Coburgi korai fekete, Glocker óriása, Büttner kései ropogósa, Mezi kései ropo-
gósa, Rennerchen ropogósa, Heintze korai cseresnyeje, Korponai fekete ropogós, Mückebergi nagy, Disznói fűse-
res, Jaboulay ropogósa, Hollandi hercegnő, Kanizsai fekete, Esperen ropogósa stb., stb.

Igen nagy készlet van a következő meggy-fajokból: Kőrösi meggy (Spanyol meggy), Spanyol meggy piros, Pándi
meggy, Korai Hortensia, Hortensia királynő, Eugenia, Váltva érő, Oigniesi apátnő stb., stb.

A fenti cseresnye és meggyfajokon kívül adtnak ki **körte, alma, szilva, ősi és kajszinbarack, lasponya, birs- és eperfa-ajtványok** ugy gazdasági, mint törpére nevelt 1—2—3—4 éves példányok-
ban, meg pedig gazdag fajválaszték mellett. A csemeték tisztán homok talajon nevelkedtek s ezért gazdag gyökér-
zet s biztos fogamzási képességgel bírnak, ezen felül hiteles fajúak, edzett természetűek, egészségesek, hosszú élet-
tűek és igen olcsók is. Adatik ki fentiekben kívül 1—2—3—4 éves vadonc is, körtéből, almából, doucinból, para-
dicsom-alma, birs, besztecei szilva, duráncai szilva, Prunus Myroholana, Saint Joulie, kőkény, mandula, sárga
barack, cseresnye, fekete meggy, sajmeggy és eperből, melyeknek árai erősség (vastagság) szerint 1000 kint
5-85 frtről 19-80 frtra emelkednek.

UNGHVÁRY LÁSZLÓ-féle ceglédi gyümölcsfa-iskola ma már 140 hold területű. Van benne 1,100,000 nemes és 15,000,000 vadonc cse-
mete s így az ma mar, mint tisztán gyümölcsfa-iskola a föld kerekénél található ilyenemű telepek közt az első
helyen áll. Egyébként is nagyot haladt az **Ungváry László-féle cég** egy év alatt azért, hogy a telepet
(száraz időre való számítással) artézi kúttal látta el; nemkülönben a sok eso, illetve csapadékos időre való számí-
tással vízlevezető árkokat létesít. (Ezen munkálatok tavaszig mind befejeztetnek.) Kiüllet ez év őzén és a követ-
kező év tavaszán 4000 drb anyafát. Tényleg megkezdte a diszbokrok és diszfák, valamint a rózsatenyésztést is.
Boldogult **Bereczki Máténak** ugy a mező-kovácsbázi, valamint kunagotai kísérleti telepe a cég tulajdonába
ment át. A cég, mint életkepes vállalat, **Kecskeméten** is létesít egy nagyobb szabású, 449 holdas gyümölcsfa-
iskolát, stb., stb.

!! Tessék árjegyzéket kérni !!

13132/1896. szám.

2-3.

Csödhirdelemény.

A nyitrai kir. törvényszék mint esődbíróság részéről közzé tétetik, hogy **Hirsch Miksa fia** nyitrai cég bárhol található ingó és — Horvát-Szlavonországok kivételével — a magyar állam területén levő ingatlan javaira a csőd megnyitott.

Csődbiztosul *Névcy Ignác* törvényszéki bíró, tömeggondnokul *Riszner Károly*, helyetteseül *dr. Radó Gyula* ügyvédek nevezettek ki.

Felhívának mindazok, kik az általános csőd-tömeg ellen mint hitelezők igényt támaszthatni vélnék, hogy ebbeli igényeiket **1896. évi december hó 8-ik** napjáig bezárólag, mint a követelések bejelentésére kitűzött határidőig, ezen kir. törvényszéknel, az **1897. évi január hó 8-ik** napjára délelőtti 9 órára e törvényszék megyeház, II. emelet 10. sz. szoba helyiségébe kitűzött fel-számolási tárgyalás határnapján leendő megállapítás és osztályozás végett az 1881: XVII. törv.-cikkben kijelölt joghátrányok terhe mellett a csőd-tömeg ellen az idézett esődtörvény 126—129. §§-aiban foglalt rendeletei szerint az esetben is bejelentsek, ha igényeik tekintetében külön per volna folyamatban.

Felhívának továbbá a zálog- és megtartási joggal bíró hitelezők, hogy az általuk szerzett jogot a tömeggondnoknak jelentsék be, s az általuk birt dolgokat a tömeggondnok felhívására megbeccsítés végett mutassák fel.

Azok, akiket elkülönítési, visszakövetelési vagy külön kielégítési jog illet, figyelmeztetnek, hogy amennyiben jogaikat nem érvényesítik, azok a csődtömeg értékesítését és felosztását gátolni nem fogják.

Végre a csődhitelezők felhívának, hogy **1897. évi január hó 11-ik** napján mint e célra kitűzött határnapon, délelőtti 9 órakor a törvényszék fenn kitett helyiségében, a csődválasztmány megválasztása végett, a hitelezői minőségüket igazoló okiratokkal ellátva jelenjenek meg.

Kelt Nyitrán, 1896. évi október hó 11-én.

A nyitrai kir. törvényszék mint esődbíróság.

Sándor,
kir. törvénz. elnök.

Horváth,
t. jegyző.

MEGNYITÁS!

BUDAPESTEN

a haladó korszaknak minden tekintetben a leg-
kényelmesebb és fényes berendezéssel ujonnan
ellátott

BUDAPESTEN

Drechsler Béla udvari kávéháza

IV., Kossuth Lajos-utca 18.

Felülmulhatlan látványosság.

Agyagáru-kiállítás Budapest, 1891.: A m. kir. keresk. miniszter elismerő okirata.

ALAPITTATOTT 1855-İK ÉVBEN.

HAVRANEK ANTAL

AKADEMIAI SZOBRASZ és KŐFARAGÓ, BÁNYATULAJDONOS

SZÉKESFEHÉRVÁROTT. 22—27.

ÜZLETHELYISÉG és RAKTÁR: FELSŐ-VÁROS, KIRÁLYKUT-UTCA 1. SZÁM.

Elvállal minden izlésü és kivitelü

templom-tervezéseket és berendezéseket

oltárok, szószékek, utifeszületek, keresztelő-medencék készítését
gránit, márvány és minden anyagból a legfinomabb kivitelben.

Nagy raktár siremlékekből

bazalt, gránit, márvány és homokkőből a legujabb minták szerint.

Minden e szakmába vágó felvilágosítással készséggel szolgálók.

2-szeres és 3-szoros termékek

csakis mesterségesen szárított

müttrágyával

érhetők el

Hungária müttrágya, kénsav és vegyi ipar
részvénytársaság Budapestén.

Herényi Gotthard Sándor és Rovara Frigyes művét érdeklődőknek ingyen és bérmentve küldjük meg.